

לפר' כי תבוא¹

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם (דברים כו, א-ב). ודקדקו בזה כמה דקדוקים: (א) הלוא במקומות אחרים ראינו שנאמר כי תבוא, כי תבואו, וא"כ למה כאן לומר והיה כי תבוא; (ב) למה צריך לומר אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, הלוא היה יכול לקצר ולומר והיה כי תירש הארץ; (ג) למה חוזר לומר בפסוק השני מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך, הרי כבר הזכירו בפסוק הראשון.

ותניא בספרי דברים (פיסקא רצז): כי תבוא אל הארץ, עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה תיכנס לארץ עכ"ל. והקשה על זה בפנים יפות (דברים כו, א): לכאורה אינו מובן, וכהאי לי שנא איתא בקידושין (לו, ב) גבי תפילין ופטר חמור עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ, שנתחייבו בתפילין ופטר חמור במדבר שבזכותם נכנסו לארץ, אבל גבי ביכורים לא נתחייבו אלא לאחר ירושה וישיבה, לא שייך שבשכרה תכנס לארץ שהרי כבר נכנסו עכ"ל.

והנראה לומר בזה הוא, דהנה כתיב (ויקרא כה, ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה, ופירש"י: שבת לה, לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית עכ"ל. ורואים מזה ששבת הארץ היא מקבילה לשבת בראשית שהיא בזמן. וכמו כן יש לנו לומר שמצות ביכורים שהיא בארץ מקבילה לביכורים בזמן. ולכן נראה לומר שראש השנה ועשרת ימי תשובה הם הביכורים בזמן [ובאמת שגם יום הכיפורים נקרא ראש השנה, וכמו שכתבו התוס' בנדריים (כג, ב ד"ה ואת) לכך נראה לו להגיה מיוה"כ זה עד יוה"כ הבא עלינו לטובה ונדריים של שנה הבאה הוא דשרינן, וסמך לדבר דתנן הרוצה שלא יתקיימו נדריו כו', ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר, ואפילו רבא נמי מודה בזה ואע"ג דעומד אדם

¹ שיחה שנמסרה בכולל, קיץ תשפ"א.

בראש השנה תנן ואנן ביוה"כ עבדינן, אשכחן יוה"כ דאקרי ראש השנה כדכתיב ביחזקאל (מ, א) בראש השנה בעשור לחדש עכ"ל.

וביאור הענין הוא, דהנה כתוב בליקוטי תורה מהרב בעה"ת זצוק"ל (פרי ראה ד"ה אני לדודי): והענין כי באלול מתחיל בחי' אני לדודי דהיינו בחי' אתערותא דלתתא עד ר"ה ויוה"כ שהם בחי' המשכת אלקותו ית' למטה בבחי' התגלות, כמ"ש שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, שמר"ה עד יוה"כ הוא בחינת שמאלו בחי' יראה לפי שאז הוא זמן התגלות מלכותו ית', ולכן קוראין לו המלך כי מלכותך מלכות כל עולמים, פי' שאפילו בעולמות הנעלמים תפול עליהם אימת המלך ופחדו כו', ומזה נמשך גם למטה על כללות נשמות ישראל לקבל עול מלכות שמים עליהם ותהיה יראתו על פניהם כל השנה כי יראת ה' ואהבתו אינו עשויה ונטוע בלב האדם מכח עצמו, כי אם מכח ההארה הנמשך עליו מלמעלה בעת זמן התגלותו דהיינו בר"ה בחי' יראה כו', וזהו בחי' ודודי לי, רק שצריך תחלה לעורר את האהבה ויראה על ידי אתערותא דלתתא שהיא באלול, והנה נודע שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים, ולהבין זה כי למה הם ימות החול ואינם יו"ט כמו שבתות ויום טוב שבהם התגלות אלקות בחי' הארת אלקותו ית', ובפרט בעת זמן י"ג מדות שהם הארת העליונות מאד והם מתגלים ביוה"כ"פ, ובודאי יש הפרש גדול בין יוה"כ ובין אלול, אך הנה יובן ע"פ משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה ואז רשאין כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו הוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם, ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו, ואח"כ בבואו להיכל מלכותו אין נכנסים כי אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה, וכך הענין על דרך משל בחודש אלול יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה, כי הנה כתיב יאר ה' פניו אליך שהוא ענין הארת י"ג מדות שיהיה פנים בפנים דהיינו שיאיר גילוי פנימיות רצונו ית' למקור נשמת ישראל ע"י שיהיה עיקר פנימיות רצונו אליו ית' לדבקה בו בלב ונפש מעומקא דליבא במסירת נפש כמ"ש במקום אחר, והארה זו היא נמשכת מבחי' א-ל שהוא ראשית כל הי"ג מדות ומקורן וכללותן, וכמ"ש א-ל ה' ויאר לנו כו' עכ"ל. ועוד כתב (ד"ה ושמתי כדכד): וזהו ענין ההפרש בין התגלות י"ג מדות שבחדש אלול כו', שהוא על דרך משל, המלך כשהוא בחוץ בשדה קודם בואו להיכלו, ושם יוצאים לקבל פניו, ואז הוא לבוש על דרך משל לבוש החיצון כו', ואמנם התגלות י"ג מדות בעשי"ת ובפרט ביוה"כ"פ זהו על דרך משל

הזוכה לקבל פני המלך בהיכל מלכותו, ושם הוא לבוש לבושים הפנימיים כו' עכ"ל.

והיוצא מדבריו הקדושים הוא שבחודש אלול שהם ימי הרחמים מפני שאז נתגלה י"ג מדות הרחמים של הקב"ה הוא בבחי' המלך בשדה, דהיינו שהמלך נמצא מחוץ היכלו לקראת העם ואז הם יכולים להתעורר להתקרב אליו, אבל בראש השנה ועשרת ימי תשובה ויום הכיפורים חוזר המלך להיכלו, ושם הוא לבוש בבגדי שרד ומסובב בפמליא דיליה, ואז יש פחד להתקרב אליו, כי שם הוא מתגלה במלוא מלכותו. ומי שזוכה ליכנס שם בפנים נופל עליו יראה והוא מקבל עליו עול מלכותו.

וזהו ענין ראש השנה שמקבלים עלינו עול מלכותו יתב', וכדאיתא בגמ' ראש השנה (לד, ב): אמר רבה, אמר הקב"ה אָמְרוּ לְפָנַי בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה בשופר עכ"ל. והיינו כמו שפירש המהר"ל (שם טז, א): ועוד הוא כפשוטו כי כך הוא, כי המלכיות כמו שאמרו שתמליכוני עליכם, כדי להודיע כי מצד שהוא מלך הוא שמפרנס את עמו ומנהיג את עמו, לכך מלכיות שתמליכוני עליכם, ואחר כך הזכרונות שיבא הזכרון מן ישראל בדבר טוב שיש בישראל לפני השי"ת, וזהו על ידי שופרות, ואז יזכרו לטוב לפני השי"ת, כמו כי תקיעות השופר הוא התעלות, ומפני זה יזכרו לטוב, והיינו דמסיים שיבא זכרוניכם לטוב לפני, ועיי' השופר יעלה זכרוני לטוב עכ"ל.

והסיבה שמקבלים אז עול מלכותו היא מפני שאז אנו נכנסים להיכל המלך, וכדתנן במס' ראש השנה (כו, א): כל השופרות כשרים חוץ משל פרה מפני שהוא קרן עכ"ל, וקאמר עלה בגמ': עולא אמר היינו טעמא דרבנן כדרב חסדא דאמר רב חסדא מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה לפי שאין קטיגור (העגל, ושופר של פרה נמי קטיגור דעגל הוא) נעשה סניגור כו', והא איכא בגדי זהב מבחוץ, מבפנים קא אמרינן, שופר נמי מבחוץ הוא, כיון דלזכרון הוא כבפנים דמי (כבגדי כהן גדול שלפנים דמי) עכ"ל, וכתב הריטב"א: האי שופר כיון דלזכרון אתי ולהכניס תפלתן של ישראל לפני ולפנים כלפנים דמי עכ"ל.

ובמקביל לזה מצינו גם במצות ביכורים, וכדתנן במס' ביכורים (פ"ג מ"א): כיצד מפרישין הבכורים, יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, אשכול שביכר, רמון שביכר, קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים עכ"ל. וכתב הרמב"ן (דברים כו, ב): טעם ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך שתקח מראשית כל הפרי אשר תביא אל הבית מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך, וְצִנָּה שיפריש הפרי בשדה ויקרא עליו שם עכ"ל [ובביאור מהרי"פ על סה"מ לרס"ג (עשה פא) כתב שהרס"ג מנה למצות הפרשת ביכורים כמצוה בפני עצמה, ותמה למה שאר מוני המצוות מנו רק מצות הבאת ביכורים, ולא מנו מצות הפרשת ביכורים כמצוה בפני עצמה, וכתב שם שכבר נתעורר בזה הרשב"ץ בזה הרקיע (עשין קנו)].

ורואים מזה שיש שלשה חלקים למצות ביכורים שהם מקבילים לשלשה חלקים בעבודת ראש השנה: (א) הפרשת ביכורים בעודם בשדה מקבילה להכנה לראש השנה בחודש אלול ע"י התקרבות להשי"ת כאשר הוא מלך בשדה; (ב) הבאת ביכורים לבית המקדש מקבילה לעבודת ראש השנה כאשר מתגלה אלינו השי"ת כאשר הוא מלך בהיכלו, לפיכך אנו תוקעים לפניו בשופר והרי זה כאילו נכנסנו לפני ולפנים; (ג) מקרא ביכורים מקביל לאמירת מלכיות זכרונות ושופרות.

ומעתה אנו חוזרים לפרש הפסוקים ומאמר הספרי שהקדמנו. מאי דכתיב והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, יש לפרש שהכוונה היא: והיה אם תבוא אל הארץ בהכרה אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה, אז תזכה לירש אותה ולשבת בה. וחוזר לאמר ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך, וכוונתו לומר שעצם הלקיחה מראשית כל פרי האדמה היא מצוה, ולכך צריכה להיות בכוונה ובהכרה שהיא מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך, ואתה מפריש ביכורים להראות שאינך כפוי טובה, וכמו שפירש"י (דברים כו, ג): ואמרת אליו שאינך כפוי טובה עכ"ל. וזהו שאמר בספרי עשה מצוה האמורה בענין שבשכרה תיכנס לארץ, כלומר אם תבוא לארץ בהכרה שה' אלקיך נתן לך נחלה שהיא בעצם מטרת מצות ביכורים האמורה בענין, בשכרה תיכנס לארץ לירש אותה ולשבת בה, ודוק היטב בזה.